

Trädgårdsstaden

Områdesanalys december 2008

Medverkande

Tyresö kommun

Sara Kopparberg

Göran Bardun

Tyréns

Agneta Schill

Åsa Wisén

Sonia Ekström

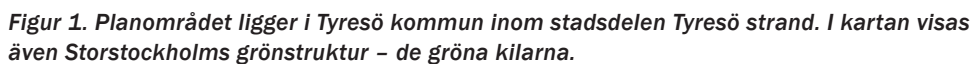
Innehåll

INLEDNING _____	4
OMRÅDESANALYS _____	5
Upplägg	5
Grönstruktur	5
Utpekade skyddsobjekt	6
Landskapsbild	6
Inventeringsresultat	6
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR BEBYGGELSE _____	13
Upplägg	13
Området generellt	13
Områden möjliga att bebygga	14
Övrig mark	21
REFERENSER _____	25

för detaljplaneläggningen har Tyresö kommun låtit göra en områdesanalys.

Syftet med denna områdesanalys är att beskriva områdets naturvärden och landskapskvaliteter för att se hur de ska kunna utvecklas, samspela och/eller bevaras med framtida bebyggelseutformning.

Området för Trädgårdsstaden etapp 3 omnämns i rapporten som "planområdet", även om det i dagsläget inte är bestämt om hela området ska planläggas.

Upplägg

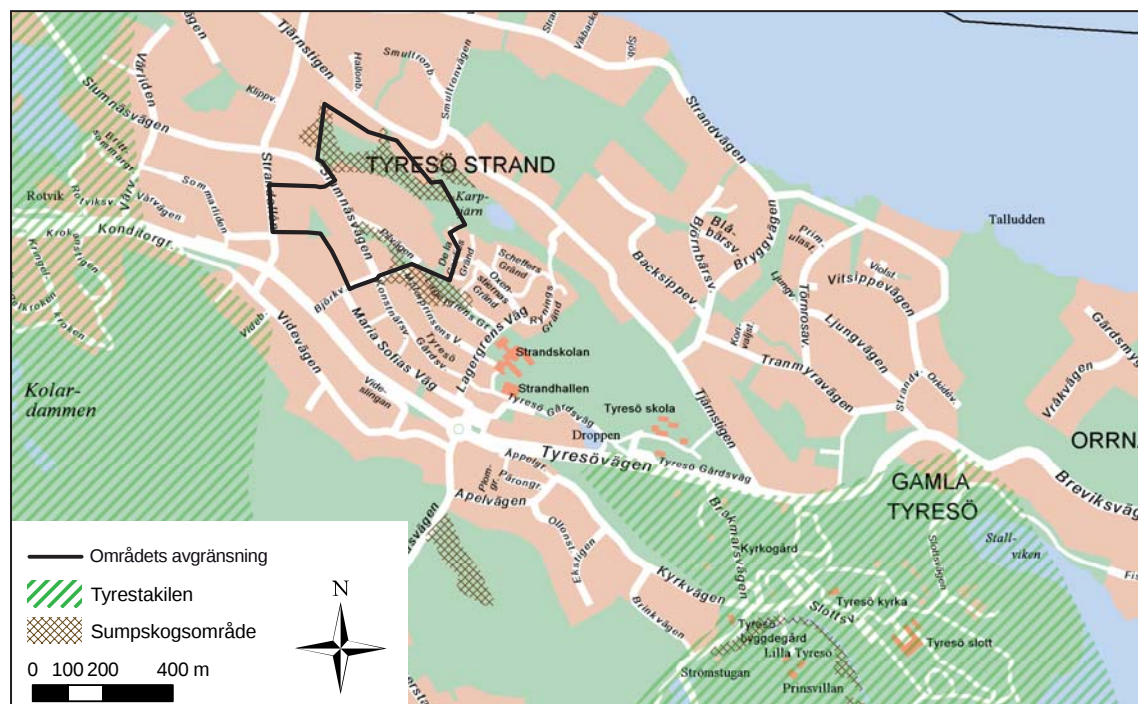
Områdesanalysen bygger huvudsakligen på iakttagelser vid platsbesök i mitten av augusti 2008. För att sätta inventeringen i ett sammanhang beskrivs dock inledningsvis grönsstrukturen och landskapsbilden i och kring Tyresö strand. Dessutom görs en redogörelse för de områdesskydd och övriga utpekanden som gäller för planområdet.

Grönstruktur

Området för Trädgårdsstaden etapp 3 ligger inne i bostadsområdet Tyresö strand, söder om Erstaviken. Tyresö strand avgränsas åt väster av ett grönsråd som ingår i den så kallade Tyrestakilen (se figur 2). Det är en av Storstockholmsområdets tio gröna kilar, dvs. naturmark längs vägar och järnvägsspår som lämnats när staden växt utåt (se figur 1, Regionplane- och trafikkontoret, 1996). I och

med att Trädgårdsstaden etapp 3 är beläget inne i befintligt bostadsområde gränsar inte området direkt mot kilområdet.

I den mindre skalan finns ett grönsråd, i nordväst-sydöstlig riktning, från Gamla Tyresö in mot Tyresö strand och den lilla vattensamlingen Karptjärn. Planområdet innefattar den nordligaste delen av detta grönsråd, som idag framför allt bryts av Tyresövägen. I inventeringskartan är område 4 den nordligaste delen av grönsrådet och kopplingen till stråket är i sydost markerat som ett värdefullt grönsamband. I Tyresö kommuns utkast till Grönplan 2008 är stråket från Gamla Tyresö mot Tyresö strand noterat som så kallad bostadsnära natur. Grönsrådet kan, fränsett de våtaste partierna, nyttjas till friare promenader (t.ex. rastning av hundar) och som lekyta (t.ex. upptäcktsfärder och kojbyggen).

Figur 2. Ett grönsråd sträcker sig från Gamla Tyresö i sydost över Tyresövägen och upp mot Karptjärn. Inom planområdet har Skogsstyrelsen pekat ut sumpskog i sin inventering av svensk skogsmark.

Utpekade skyddsobjekt

Planområdet omfattas inte av några områdesskydd enligt 7 kapitlet miljöbalken.

Skogsstyrelsen har i sin inventering av svensk skogsmark pekat ut ett par skogsområden i Tyresö strand som så kallade sumpskogsområden (Skogsstyrelsen, 2008). Planområdet berör två av dessa områden (se figur 2). Områdena är utpekade som kärrskogsområden med stort inslag av lövträd (>75 %). Sumpskogar är skog på blöt eller fuktig mark. Fukten gör att skogen sällan har varit utsatt för skogsbrand, vilket bidrar till att förhållandena i skogen har varit relativt konstanta över tiden. Den långa kontinuiteten skapar förutsättningar för många arter, däribland mossor, lavar, svampar, sniglar, snäckor och grodor. Begreppet kärrskog talar om att vattnet i skogen till största del kommer från omgivande mark. Skogsstyrelsens utpekande innebär i sig inget juridiskt skydd utan är ett underlag för naturvårdsinsatser i skogsmark.

Karptjärn, som ligger strax utanför planområdet (se figur 2), med omgivande våtmark är i naturinventeringen för Tyresö kommun (1998) liksom i översiktsplanen för Tyresö (2008) utpekad som ett ekologiskt särskilt känsligt område med bland annat skyddsvärd vattenflora (bland annat kransalger enligt en inventering av Södertörnsekologerna 1996). Tjärnen är känslig för avverkning, hydrologiska förändringar samt närsalttillförsel. Kärrmarkerna kring tjärnen anges ha en intressant och relativt rik sammansättning av våtmarksarter. Våtmarken kring Karptjärn finns registrerad i våtmarksinventeringen (VMI) och anges där vara ett myrkomplex med "vissa naturvärden" (klass 3 på en 4-gradig skala, där klass 1 innebär högst naturvärden).

I nordvästra delen av planområdet har en boplatz legat och vid arkeologisk undersökning hittades bränd lera på platsen. Slumnäsvägen går genom boplatzplatsen och idag finns inga synliga spår efter boplatzplatsen. Platsen är i fornminnesregistret registrerat som "övrig kulturhistorisk lämning" och omfattas därmed inte av det strikta skydd som gäller för så kallade fasta fornlämningar. (Riksantikvarieämbetet – Fornsök, 2008)

Landskapsbild

Landskapsbilden i området är karaktäristisk för stora delar av Tyresö och hela Södertörn som präglas av starkt kuperad terräng, flacka höjdplatåer beväxade med hällmarktallskog och korsande sprickdalar med frodigare vegetation och fuktigare mark. Större delen av området är idag tomtmark vilket ger området en relativt småskalig karaktär med få sammanhängande ytor av naturmarkskaraktär. Det finns inga riktigt stora, solitära träd som t.ex. "sparbanksekar" eller grova välutvecklade tallar som kan utgöra ett stort värde för landskapsbilden. Höjdplatån erbjuder inte heller några vida utblickar. Därför är bedömningen att området inte har några omistliga värden för landskapsbilden. I den lilla skalan finns däremot områden, enstaka träd och andra objekt som kan tillföra värden för landskapsbilden då området utvecklas med bebyggelse. Dessa pekas ut i analysen för bebyggbar mark.

Inventeringsresultat

Planområdet består idag av skogsmark, delvis med äldre fritidshusbebyggelse. Området har i beskrivningen nedan delats in i fyra delområden utifrån natur- och landskapskaraktärer. Beskrivningen läses med fördel tillsammans med inventeringskartan.

Delområde 1 – Tomtmark

Den större delen av planområdet består av tomtmark för fritidshusbebyggelse. Tomtmarken är huvudsakligen naturtomter där vegetationstypen beror av topografin. I den mellersta delen av området finns flera partier som används som massupplag och som benämns som restytor.

På höjderna är jordtäcket generellt tunt, med knapp närings- och vattentillgång. Där är vegetationstypen huvudsakligen så kallad tallskog av lingonristyp med främst tall och enstaka enar i träd-/buskskiktet. På marken växer lingonris och ljung. I de torraste partierna växer enbart renlavar.

I lite lägre partier, med tjockare jordtäck, blir vegetationen frodigare. Här trivs fler träddarter – gran, björk, lärk, asp, ek och rönn. På marken finns huvudsakligen vanliga blandskogsväxter såsom blåbär, harsyra, majbräken och örnbräken.

Generellt är det bara närmast respektive hus som trädgårdsväxter dominerar. På flera ställen är själva fritidshusen rivna och kvar finns endast partier med trädgårdsväxter, flaggstångsfästen, rivningsmaterial och vatten-

pumpar som vittnar om vad som tidigare funnits på platsen. I framför allt de västra och södra delarna av området finns ett antal mer välutvecklade träd samt några äppelträd och en fin trädgård som har ett potentiellt värde för landskapsbild och rekreation vid en kommande bebyggelse.

Inom delområde 1 finns mycket lite död ved i skogsmarken. Någon enstaka död, stående tall finns i den södra delen av området, vilket är värdefullt för bland annat insekter och hackspett. Naturvärdet i delområde 1 ligger i variationsrikedomen inom området. Variationsrikedomen finns mycket tack vare att området är och har varit ett fritidshusområde. Jämfört med ordinär barrblandskog är inslaget av blommande träd, buskar och örter högt. Det finns ytor med stört jordtäck (omgrävda ytor), liksom grus- och stenpartier. Det finns små lokala vattensamlingar och lövinslaget i skogen är relativt stort. Variationsrikedomen gör att det finns förutsättningar – livsutrymme – för många arter. Områdets läge och det faktum att flera fritidshus används aktivt gör dock att störningskänsliga djur knappast kan trivas här.

På höjderna är jordtäcket tunt. Tallar med en matta av renlavar under.

Det finns en hel del välutvecklade fruktträd.

Delområde 2 - Skogsmark i mitten av planområdet

I mitten av planområdet finns ett område med relativt tät fuktig blandskog. Lövinslaget är stort. Här växer mycket björk men även tall, gran, klibbal och en del asp i skogsbrynen. På enstaka ställen syns att det tidvis funnits stående vatten inom området. Ett fåtal träd har bildat socklar.

Skogen är olikåldrig och därmed flerskiktat – det finns både högvuxna träd och lägre träd och buskar.

Skogsområdet är omgivet av vägar och gränssar till tomtmark, vilket gör att skogen delvis är utdikad. På ett ställe finns ett mindre område med stående vatten.

Fuktig och relativt tät skog i delområde 2.

Stående vatten i utkanten av delområde 2.

Delområde 3 - Nordställd brant

Genom hela planområdet går en höjdrygg som åt norr är relativt brant. Branten är helt bevuxen av barrblandskog (tall och gran). I botten växer främst ljung och lingon. Inom området är det här den mest sammanhängande skogsmarken vilket kan vara av värde för landskapsbilden och även för rekreation, trots att det ligger i norrlutning.

Förekomsten av död ved är begränsad, sannolikt beroende på närheten till tomtmark. Det är troligt att fritidshusägarna samlat ved i skogsbranten. Enstaka döda stående träd finns dock och där har fåglar börjat göra bohål.

Barrblandskog i nordställd brant i delområde 3.

En snok i utkanten av delområde 3.

Delområde 4 - Skogsmark i norra delen av planområdet

Norr om branten finns ett större låglänt område med skogsmark. Längst i öster är området i stort sett en förlängning av kärrområdet kring Karptjärn (se figur 2). Vegetationen är tät med ett buskskikt av framför allt al, sälg och björk samt skvattram och pors. På sina ställen finns stående vatten. Här finns fuktälskande växter såsom tranbär, kråklöver, sjöfräken, bladvass och starrarter (t.ex. flask- och stjärnstarr). I bottenkiktet växer huvudsakligen vitmossor.

Kärren kring Karptjärn sträcker sig in i östra delarna.

Dikessystemet har på sina ställen svämmat över i stora vattensamlingar.

Längre åt väster har delområde 4 dikats ut. Breda diken finns, vilka sannolikt gjorts i samband med granplantering inom området. Markvegetationen är mycket sparsam där granplanteringen är tät. I dikessystemet står vattnet i dagsläget nästan stilla och det finns områden med större vattensamlingar.

I den västligaste delen av delområde 4 finns relativt mycket död ved. Här trivs mossor och svampar i den fuktiga miljön. På den lilla kullen i nordväst finns ett par döda stående träd (torrakor) i vilka fåglar gjort bohål.

Trädens rötter bildar socklar där mossor trivs.

I stående döda träd trivs en mängd insekter, vilket blir mat för fåglar.

Upplägg

En bedömning har gjorts av hur väl marken i området är lämpad för bebyggelse, sett ur kriterier för naturmiljö och landskapsbild. Mark som bedömts möjlig att bebyggas har delats in i tre nivåer; ”möjlig att bebygga”, ”möjlig att bebygga med vissa restriktioner” samt ”med stor tvekan möjlig att bebygga”. Dessa är beskrivna utifrån vilka utvecklingspotentialer som finns men även restriktioner och begränsningar som bör beaktas. Slutligen beskrivs även vilka åtgärder som behöver göras för att utveckla potentiella värden.

Inom planområdet finns områden som inte är lämpliga att bebygga med hänsyn till natur- och/eller landskapssynpunkt. På analyskartan är det de områden som inte omfattas av beteckningarna A-G. Motivering till varför dessa områden bör undantas från exploatering finns i avsnittet ”Övrig mark”.

Området generellt

Inom planområdet finns inga omistliga värden vare sig vad gäller landskapsbild eller naturmiljö. I inventeringen har ändå några större, mer välutvecklade träd pekats ut som värdefulla att ta hänsyn till i planeringen. Generellt kan sägas att av de träd som finns inom området är tallar och ekar tåliga och långlivade träd som passar särskilt bra att spara i bostadsområden, där eken dock kräver mycket utrymme medan tallens mer sammanhållna krona är relativt ytsnål. Granen däremot är mycket känslig för förändringar av växtbetingelser i samband med exploatering samt tar stor plats och skuggar mer, vilket gör att de endast bör sparas där förhållandena närmast trädet inte ändras och där sammanhängande grönytor skapas.

Några fruktträd samt vattenpumpar som kan vara intressanta att spara är också utpekade. Branta bergskärningar och hållar har markerats. Mark- och vegetationstyper som är mer känsliga för hårt slitage finns utpekade. Det är ytor som sannolikt förändras även om de undantas från exploatering i och med att utnyttjandet av ytorna ökar med närliggande bebyggelse. På marker med tunt jordtäckte slits lavtäcket bort och de kala hållarna kommer fram.

Generellt bedöms de flesta delområdena ha mer eller mindre gott om tall, vilket innebär att det alltid kan övervägas att spara även de tallar som inte är markerade som solitärer om de passar in med planeringen av området.

Områden möjliga att bebygga

Område A

Område A bedöms väl lämpat för bebyggelse och även om stora delar av marken är slitagekänslig är det möjligt att spara många träd. Här finns gott om tallar som är lätta att spara nära inpå bebyggelse och i gårdsmiljöer. Närmast Strandallén finns dessutom ett antal grövre tallar som kan bli vackra solitärer. Likaså finns ett antal välutvecklade ekar som har stor potential att utvecklas till vackra solitärer. Även ur naturvårdssynpunkt vore det värdefullt att ta tillvara ett par grövre tallar samt några yngre ekar. Ett brantare parti i sydväst bör beaktas vid planering och höjdsättning.

En stor del av området är känsligt för slitage, med tunt jordtäck och trampkänslig vegetation (dominans av renlavar). Område A

kommer att ligga nära den skola som planeras söder om planområdet, vilket gör att området sannolikt kommer nyttjas till lek och utflykter även om det undantas från exploatering. Det innebär att vegetationen kommer att förändras inom området.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Grövre tallar
- Yngre välutvecklade ekar

Begränsningar

- Mark känslig för slitage
- Brant parti i sydväst

Möjliga åtgärder:

- Spara grupp av grövre tallar och friställ yngre ekar för att skapa grönyta som blir ett tillskott i boendemiljön
- När bebyggelseplaner finns framme – gå igenom området och se vilka tallar som är lämpliga att spara

Område B

I område B är redan stora ytor exploaterade och anges som restytter. Här finns idag bl.a. ett massupplag. Området bedöms möjligt att bebygga utan några egentliga konflikter med vare sig natur- eller landskapsvärden. Restytorna inom området måste ändå åtgärdas. Vegetationen innehåller mycket tall som kan sparas om det passar in i bebyggelsestrukturen. I norr finns en vackra berghällar närmast lokalgatan som kan vara värd att spara.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Berghällar i norr
- Enstaka träd

Begränsningar:

- Inget utpekad

Möjliga åtgärder:

- Anpassa bebyggelse till topografin – spara brant i norr
- När bebyggelseplaner finns framme – gå igenom området och se vilka tallar som är lämpliga att spara
- Åtgärda restytter

Område C

Område C bedöms ha goda förutsättningar för bebyggelse men kan även passa för en kvarterspark. Här finns flera välutvecklade träd som kan användas inom kvartersmark såsom äppelträd, tallar enar och ett par mindre ekar. Marken är också relativt okänslig för slitage.

I södra delen av område C finns någon enstaka död stående tall i vilken bohål finns för fågel och som med fördel kan sparas. Träd med bohål tillsammans med varierad vegetation från rester av trädgårdar bidrar till såväl ett rikare djurliv som attraktiva vistelseytor på gårdar eller i parker.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Äppelträd, tallar (bl.a. med bohål), enar och yngre ekar
- Skapa kvarterspark i söder med äppelträd, tallar (även döda stående – s.k. torrakor) och ekar
- Område med äppelträd i söder kan tillsammans med fruktträdgården i område D bli en inbjudande port till bostadsområdet

Begränsningar:

- Inget utpekad

Möjliga åtgärder:

- Gallras för att friställa sparade träd
- Beskärning av fruktträd som ska sparas
- När bebyggelseplaner finns framme – gå igenom området och se vilka tallar som är lämpliga att spara

Område D

Område D har ungefär samma goda förutsättningar för bebyggelse som område C. Ur landskapsbildsynpunkt finns längst i söder en gräsbevuxen trädgårdstomt med bland annat flera fina äppelträd. Platsen är mycket lämplig som park eller annan vistelseyta. I området finns även ett par pumpar som rester från trädgårdar. De skulle kunna vara ett tillskott i en gårdsmiljö. I norra delen av området finns ett antal mindre ekar som kan sparas att utvecklas. De skulle i så fall friställas så de står solbelyst och skulle på sikt också kunna bli värdefulla livsmiljöer för många arter. I övrigt finns även i detta område tallar som kan sparas där det är möjligt.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Ekar
- Fruktträdgård kan göras till park
- Vid en gårdsbildning eller lekplats kan pumpar bli spännande tillskott

Begränsningar:

- Inget utpekad

Möjliga åtgärder:

- Friställ yngre ekar
- När bebyggelseplaner finns framme – gå igenom området och se vilka tallar som är lämpliga att spara

Område E

Område E bedöms lämpligt att bebygga då värden för landskapsbild är ringa. Det är ett sumpskogsområde som ligger inklämt och redan idag är påverkat av dränering och störning, varför även naturvärdena är begränsade. Inom området finns någon enstaka grov tall som är möjlig att ta tillvara, främst ur landskapssynpunkt. Området bedöms inte ha något värde för rekreation och om det bebyggs kommer vegetationen inte kunna sparas. Dels för att träden vuxit tätt vilket ger smala stammar och små kronor och dels då växterna är beroende av de växtbetingelser som den våta sumpmarken har. Om marken undantas från bebyggelse, t.ex. på grund av sämre grundförhållanden skulle det möjligen kunna vara möjligt att ta tillvara/skapa en vattensamling i en lågpunkt och spara några träd i anslutning till vattensamlingen.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Vattensamling
- Enstaka träd

Begränsningar:

- Svårt att utnyttja befintlig vegetation

Möjliga åtgärder:

- Skapa/spara vattensamling i lågpunkt

Område F

Område F bedöms som möjligt att bebygga men med vissa restriktioner. Området består till stor del av en höjdrygg med hållmarkstallskog där trädgårdstomter med naturmarkskaraktär är inlagda. Höjdryggen reser sig över omgivande terräng och har sin högsta punkt på + 37 m, medan omgivande höjder når + 32 m och dalgången på norra sidan ligger på + 20 m. Detta gör sammantaget att bebyggelse här kan bli mycket väl synlig på långt håll. De brant sluttande sidorna kan innebära risk för att byggnader och vägar gör stora sår med sprängda ytor och stora uppfyllnader. Högst uppe på platån har stora områden ett tunt vegetationsskikt och är därmed slitagekänsliga. Här finns några enskilda större träd att ta till vara, däribland några magnifika granar som står friställda. Det är dock tveksamt om de kommer i sådant läge att de kan sparas, då de är känsliga för förändringar.

I område F krävs god inpassning av vägar och anpassad bebyggelse. Trädridån i norra sluttningen är viktig att behålla både som avskärmning och som rekreationsyta. Eventuell bebyggelse på höjden måste hållas

låg om den inte ska dominera över ett större område. Vägar och byggnader bör även anpassas till höjdskillnaderna så att sprängning och utfyllning minimeras. Från högsta punkten finns möjlighet att skapa ett par utblickar. Området skulle också vara attraktivt rekreation i anslutning till norrsidan och dalgången.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Trädridå i slänt mot norr
- Skapa utblickspunkter i nordväst i anslutning till sparad och friställd ek
- Enstaka träd

Begränsningar:

- Undvik stora bergsschakt och fyllningar
- Håll bebyggelsen på höjden låg
- Anpassa bebyggelse i sluttningar

Möjliga åtgärder:

- När bebyggelseplaner finns framme – gå igenom området och se vilka träd som är lämpliga att spara

Område G

Område G utgörs av en mindre sprickdal där vegetationen är frodig. Området bedöms med tvekan möjligt att bebygga. Anledningen till tvekan är att ur landskapsbildsynpunkt utgör den frodiga vegetationen en välbehövlig och avgränsad grön skärm mellan område A och B.

SAMMANFATTNINGSVIS

Värt att ta tillvara:

- Utnyttja den befintliga vegetationen som grön skärm

Begränsningar:

- Områdets värde som grön skärm

Möjliga åtgärder:

- Inga påtagliga

Övrig mark

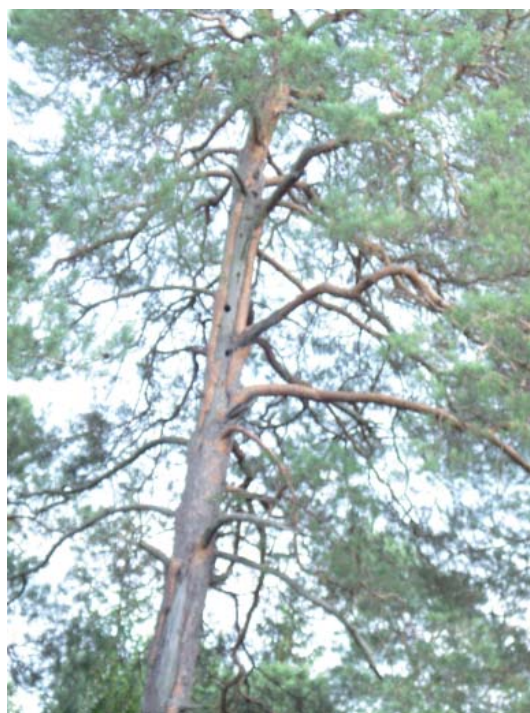
De högsta naturvärdena finns i skogsområdet i den norra delen av planområdet. Denna fuktiga dalgång är en förlängning av den gröna sänka som Karptjärn ligger i. Här finns fuktig mark och öppna vattensamlingar. I skogen finns också relativt mycket död ved – döda stående och liggande träd – vilket skapar livsmiljö för mängder av mossor, svampar, insekter och fåglar. För att bevara naturvärdena i den norra delen av planområdet måste beskuggningen av marken finnas kvar. Arterna som lever i området är beroende av stabila förhållanden vad gäller fukt, temperatur, ljus och vind. Avverkning och exploatering skulle helt förändra miljön och de naturvärden som finns i området idag skulle försvinna.

På några håll finns torrakor, några med håliga stammar, lämpliga för såväl insekter som fåglar. Dessa har värde för den biologiska mångfalden.

Karptjärn ligger inte inom planområdet men är känslig för tillkommande näringsrikt dag- och avloppsvatten. Vid utformning av dagvattensystem måste därför tjärnen finnas i åtanke. Tillrinningsområdet för Karptjärn med omgivande våtmarksområde sträcker sig upp på bergryggen (område 3 i inventeringskartan).

Fuktiga partier med öppna, mindre vattensamlingar finns även på ett par andra ställen i området, vilket skapar variation och därmed förutsättningar för högre biologisk mångfald. I sydväst (väster om område C) finns ett område med stående vatten som föreslås undantas från exploatering.

En björk angripen av mängder av tickor. På rötterna trivs mossor.

REFERENSER

Regionplane- och trafikkontoret. 1996.
Grönstrukturen i Storstockholmsregionen.
Rapport 2

Riksantikvarieämbetet. 2008-08-15. *Fornsök.*
www.fmis.raa.se

Skogsstyrelsen 2008-08-15. *Skogens pärlor.*
www.svo.se

Södertörnsekologerna. 1996. *Inventering av
kransalger inom sju kommuner på Södertörn
1995.* Juni 1996:1

Tyresö kommun. 2008. *Översiktsplan för Ty-
resö kommun.* Antagen 2008-04-17

Tyresö kommun. 2007-11-11. Utkast till
Grönplan 2008

Tyresö kommun. 1998. *Naturinventering
1998.* Miljö- och hälsoskyddskontoret

VMI. 2008-10-27. *Våtmarksinventeringen.*
www-vmi.slu.se

